

mgr Dominika Boniecka – Hakobyan

Streszczenie rozprawy doktorskiej

pt. *Znaczenie dowodu poszlakowego dla ustaleń faktycznych sądu karnego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym*

Przedmiotem niniejszej pracy jest próba określenia znaczenia dowodu poszlakowego dla ustaleń faktycznych sądu karnego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Prezentowana tematyka pracy stanowi interesujący obszar badawczy, albowiem problematyka skupiona wokół procesów poszlakowych niewątpliwie należy do jednej z najtrudniejszych w prawie karnym procesowym. Pomimo niezliczonego dorobku, tak doktryny prawa karnego procesowego, jak i orzecznictwa sądów karnych w zakresie postępowania dowodowego, nie udało się dotychczas osiągnąć porozumienia w kwestiach semantycznych, czy terminologiczno–pojęciowych związanych z *dowodem*. Taki stan rzeczy odciska swoje wyraźne piętno w odniesieniu do takich pojęć jak: *poszlaka* czy *dowód poszlakowy*, co z kolei przekłada się na istotne odmienności w ich pojmowaniu.

W związku z powyższym, istotą przeprowadzonych w pracy rozważań stało się spojrzenie na proces poszlakowy z kilku różnych perspektyw, począwszy od strony teoretycznej, skupionej wokół analizy pojęciowej związanej ściśle z postępowaniem dowodowym, przybliżeniem statusu ontycznego poszlaki oraz ustaleniem przez sąd faktu, jako etapu poznania sądowego. Analiza teoretyczna została wzbogacona badaniami jakościowymi, tj. w postaci wywiadów przeprowadzonych z czynnymi zawodowo sędziami orzekającymi w sprawach karnych oraz studium przypadku, które ukazało strukturę procesu poszlakowego w trzech sprawach karnych, zawisłych przed sądami karnymi w Szczecinie, Warszawie oraz Katowicach. Tezę wyjściową do przeprowadzonych badań wyraża stwierdzenie, że dowód poszlakowy posiada istotne znaczenie dla ustaleń faktycznych sądu karnego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Twierdzenie to znajduje swoje wyraźne uzasadnienie zarówno w uregulowanej przez ustawodawcę i szeroko opisywanej w literaturze karnoprosesowej zasadzie swobodnej oceny dowodów, która jednoznacznie zrywa z uprzednio obowiązującą legalną teorią dowodową i przesunięciem rozważań dot. problematyki poszlak w kierunku próby jej zdefiniowania, określenia jej wzajemnego

stosunku do pojęcia dowodu oraz wskazania jej funkcji. W świetle drugiej tezy dysertacji, poszlakę należy pojmować jako fakt uznany za udowodniony na podstawie dowodów uznanych przez sąd za wiarygodne i mające znaczenie dla ich ustalenia, natomiast dowód poszlakowy jako zbiór wskazanych wyżej poszlak. Wreszcie na podstawie trzeciej tezy sformułowanej w niniejszej pracy przyjąć należy, że fakt wystąpienia w sprawie karnej dowodu bezpośredniego nie pozbawia jej automatycznie charakteru poszlakowego, albowiem z procesem poszlakowym mamy do czynienia zawsze wtedy, gdy chociażby jeden z elementów strony przedmiotowej czynu zabronionego pod groźbą kary został ustalony na podstawie poszlak. Co więcej, dowód poszlakowy może także stanowić podstawę ustalenia stosunku intelektualno-psychicznego sprawcy, tj. strony podmiotowej przestępstwa.

Praca składa się z wprowadzenia, pięciu rozdziałów oraz podsumowania, a nadto zawiera wykaz literatury, orzecznictwa, netografii.

Rozdział pierwszy obejmuje analizę pojęcia dowodu poszlakowego w świetle wybranych koncepcji. Punktem wyjściowym przedmiotowych rozważań było zaprezentowanie istniejących rozbieżności w odniesieniu do pojęcia dowodu, jako pewnego rodzaju determinanty w pojmowaniu dowodu poszlakowego. W dalszej kolejności analizie poddane zostało pojęcie poszlaki pod kątem jej rodzajów, mocy dowodowej, funkcji i oceny oraz relacji do dowodu poszlakowego.

Rozdział drugi został poświęcony analizie statusu ontycznego poszlaki. W ramach tego rozdziału zaprezentowano funkcjonujące w krajowej i zagranicznej doktrynie karnoprocesowej pojęcie poszlaki. Nadto poczynione zostały rozważania w kontekście pojmowania poszlaki jako faktu oraz twierdzenia o fakcie, a w ramach tego scharakteryzowany został proces dowodzenia w postępowaniu dowodowym oraz proces ustalania podstawy faktycznej. W ramach niniejszego rozdziału dokonano także analizy mocy dowodowej poszlak oraz podziału dowodu na formalny i swobodny na tle definicji poszlaki i dowodu poszlakowego.

W rozdziale trzecim omówiono etap poznania sądowego, skupionego wokół mechanizmu ustalania faktu. Analizie poddano pojęcie i zakres poznania sądowego, dokonano charakterystyki sądowego stosowania prawa oraz pojęcia uprawdopodobnienia jako instytucji prawa dowodowego. Ponadto przedmiotowy rozdział zawiera również charakterystykę faktu jako przedmiotu dowodzenia, a ramach tego omówione zostały decyzje dowodowe w modelu proceduralnym, reguły poznawcze i swobodna ocena dowodów oraz ciężar dowodu, a także przyznanie faktów i szczególne reguły dowodzenia faktów.

W ramach czwartego rozdziału przedstawiono teoretyczne rozważania w kontekście

zagadnienia kształtowania przekonania sędziowskiego w sprawach karnych, które dopełnione zostały przedstawionymi wynikami badań jakościowych, które przeprowadzone zostały w formie wywiadów z sędziami orzekającymi w sprawach karnych.

Piąty rozdział poświęcony został w całości analizie badań empirycznych, które przeprowadzone zostały w ramach studium przypadku. Przedmiotowy rozdział w wyczerpujący sposób opisuje trzy sprawy poszlakowe, które toczyły się przed Sądem Okręgowym w Szczecinie, Sądem Okręgowym w Warszawie oraz Sądem Okręgowym w Katowicach.

Rozprawę doktorską wieńczy podsumowanie, w który zebrane zostały najważniejsze wnioski, stanowiące odniesienie do sformułowanych we wprowadzeniu tez badawczych.

Metodologia pracy została podyktowana założonym celem, przy czym podstawową metodę badawczą wykorzystaną w rozprawie stanowi metoda dogmatyczno – prawna, wzbogacona elementami badań empirycznych. W efekcie pogłębiona analiza literatury przedmiotu została uzupełniona, a także w wielu kwestiach znalazła swoje wyraźne potwierdzenie w wynikach przeprowadzonych badań jakościowych, a także studium przypadku.

29.08.2021r.

Dominika Boniecka-Mekobyou